

J. Pakuła, Rażąco naruszenie prawa a ponownie podjęte studia I stopnia [w:] Pomoc materialna dla studentów - blog, wpis 21 sierpnia 2025 r.

online: <http://pomocmaterialna.pl/blog/prosto-z-wokandy-nsa-30-maja-2025>,

dostęp: 23 sierpnia 2025 r.

Rażąco naruszenie prawa a ponownie podjęte studia I stopnia

NSA w wyroku z dnia 30 maja 2025 r., sygn. akt III OSK 822/22, przypomina o cechach rażącego naruszenia prawa, a także pochyła się nad wykładnią ograniczenia związanego z ponownym podjęciem studiów I stopnia.

Jacek Pakuła 21 sierpnia 2025

Prezentowany [wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 30 maja 2025 r., sygn. III OSK 822/22](#), pozornie może wydawać się zaskakujący. A jednak jego lektura krok po kroku potwierdza, że jest on nie tylko słuszny i sprawiedliwy, ale również dla organów przyznających pomoc materialną, jak i dla studentów, stanowi istotną wskazówkę, jak wyklądać przepisy prawa. Co więcej, dotyczy bardzo ważnego zagadnienia, jakim jest dopuszczalność zastosowania nadzwyczajnego trybu weryfikacji decyzji administracyjnych - chodzi o stwierdzenie nieważności decyzji, a także odnosi się do wykładni ograniczenia zawartego w art. 93 PSWiN, zgodnie z którym pomoc materialna nie przysługuje, gdy student kształci się na studiach I stopnia, jednocześnie legitymując się dyplomem ukończenia takich studiów.

Zacznijmy jednak od początku.

Dla porządku warto przytoczyć przepis art. 93 ust. 2 PSWiN w stanie prawnym obowiązującym w czasie, gdy student ubiegał się o stypendium:

Świadczenia, o których mowa w art. 86 ust. 1 pkt 1-4 i art. 359 ust. 1:

1) przysługują na studiach pierwszego stopnia, studiach drugiego stopnia i jednolitych studiach magisterskich, jednak nie dłużej niż przez okres 6 lat;

2) **nie przysługują studentowi posiadającemu tytuł zawodowy:**

a) magistra, magistra inżyniera albo równorzędny,

b) licencjata, inżyniera albo równorzędny, jeżeli ponownie podejmuje studia pierwszego stopnia.

Należy również odnotować, że w wyniku noweli z dnia 17 listopada 2021 r., tożsame rozwiązanie zostało powielone w art. 93 ust. 3 pkt 2 PSWiN, zgodnie z którym:

Świadczenia, o których mowa w art. 86 ust. 1 pkt 1-4 i art. 359 ust. 1, nie przysługują studentowi posiadającemu tytuł zawodowy:

1) magistra, magistra inżyniera albo równorzędny;

2) licencjata, inżyniera albo równorzędny, jeżeli ponownie podejmuje studia pierwszego stopnia.

Z tego powodu stanowisko przyjęte w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego, a także argumenty zawarte w uzasadnieniu tego wyroku, należy uznać za aktualne.

Stan faktyczny przedstawiał się następująco: Student ubiegał się o stypendium rektora. We wniosku zazaczył, że ukończył już jedno studia I stopnia na kierunku filozofia. Komisja Stypendialna przeoczyła ów fakt i przyznała studiującemu na kierunku: Międzyobszarowe Indywidualne Studia Humanistyczno-Społeczne - studia stacjonarne I stopnia stypendium rektora. Następnie wszczęto z urzędu postępowanie w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji, w wyniku czego Odwoławcza Komisja Stypendialna stwierdziła nieważność decyzji Komisji Stypendialnej. Od tej decyzji student wniósł odwołanie, a Prorektor utrzymał w mocy zaskarżoną decyzję. W dalszej kolejności student wniósł skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie.

WSA w Lublinie, [wyrokiem z dnia 2 grudnia 2021 r., sygn. III SA/Lu 394/21](#), oddalił skargę uznając, że zaskarżona decyzja została

wydana zgodnie z prawem. WSA wskazał, że spór dotyczy możliwości zastosowania trybu stwierdzenia nieważności i przesłanki rażącego naruszenia prawa, o której mowa w art. 156 § 1 pkt 2 KPA. WSA stwierdził, że student ukończył już jeden kierunek studiów - filozofię I stopnia i posiada tytuł zawodowy licencjata i podjął ponownie studia i studiuje kognitywistykę (studia stacjonarne I stopnia). Powyższy kierunek skarżący rozpoczął na II roku studiów w ramach studiów międzydziedzinowych. Świadczyło to, że skarżący realizował od tego czasu jednocześnie dwa kierunki. Kontynuował bowiem kierunek - filozofia (stacjonarne studia I stopnia) rozpoczęty na I roku studiów w ramach studiów międzydziedzinowych oraz kognitywistykę (stacjonarne studia I stopnia) od II roku studiów w ramach studiów międzydziedzinowych, a to oznaczało, że skarżący ponownie podjął studia pierwszego stopnia.

WSA podkreślił, że u podstaw decyzji w przedmiocie stwierdzenia nieważności legło przeświadczenie organu, zgodnie z którym student otrzymał stypendium omyłkowo, bowiem z uwagi na posiadany już tytuł zawodowy, nigdy tego stypendium nie powinien otrzymać. WSA potwierdził, że mamy więc do czynienia z oczywistym, wyraźnym i bezspornym naruszeniem prawa, co skutkowało przyjęciem, że dopuszczalne było zastosowania trybu, jakim jest stwierdzenie nieważności, z powołaniem na rażące naruszenie prawa. W ocenie WSA od samego początku studentowi nie przysługiwało to stypendium i zostało mu przyznane tylko w wyniku pomyłki.

Od wyroku WSA w Lublinie skarżący, reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, wniósł skargę kasacyjną do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Zawarł w niej szereg zarzutów i na ich kanwie warto wskazać na dwa zagadnienie szczególnie ważne. Pierwsze z nich dotyczy możliwości zastosowania trybu nadzwyczajnego, jakim jest stwierdzenie nieważności decyzji, powołując się na przesłankę, o której mowa w art. 156 § 1 pkt 2 KPA. Zgodnie z tym przepisem, organ administracji publicznej stwierdza nieważność decyzji, która wydana została bez podstawy prawnej lub z rażącym naruszeniem prawa. Drugie zagadnienie związane jest z wykładnią przesłanki negatywnej w dostępie do pomocy materialnej, bowiem z art. 93 ust. 2 pkt 2 lit. b PSWiN w poprzednim stanie prawnym wynikało, że świadczenia pomocy materialnej nie przysługują studentowi posiadającemu tytuł zawodowy licencjata, inżyniera albo równorzędny, jeżeli ponownie podejmuje studia pierwszego stopnia. W ocenie bowiem skarżącego nie był on osobą, która ponownie podjęła studia, a raczej kontynuowała je. Ta subtelna różnica miała w jego ocenie prowadzić do przyjęcia stanowiska, że jednak pomoc mu przysługuje.

Naczelny Sąd Administracyjny uznał, że zgłoszone przez skarżącego studenta w znacznej części zarzuty nie zasługują na uwzględnienie, a jednak uchylił zaskarżony wyrok WSA w Lublinie, a także obie zaskarżone decyzje.

Zacznijmy od spornego sformułowania "ponownie podejmuje", bowiem miało ono istotne znaczenie w tej sprawie. Typowy schemat zakłada, że student podejmuje studia, by uzyskać tytuł zawodowy magistra. Do tego prowadzą jednolite studia magisterskie, ale również możliwy jest inny model, nawet bardziej powszechny, czyli student podejmuje studia I stopnia na kierunku A, kończy je, a następnie podejmuje studia II stopnia. Są jednak możliwe inne sytuacje, np. student podejmuje i kończy studia I stopnia na kierunku A, a następnie rozpoczyna studia na innym kierunku - B, również I stopnia. Ustawodawca - wyjątek stanowi stypendium dla osób niepełnosprawnych - przyjął, że nie jest celowe wsparcie osoby, która kształci się na tym samym poziomie studiów, skoro ma już jeden tytuł zawodowy licencjata. Natomiast pomoc przysługuje, jeśli podejmie studia II stopnia. Oczywista oczywistość. Pojawiają się jednak inne konfiguracje związane z chronologią posiadania dwóch tytułów zawodowych licencjata. Przykładowo, student podejmuje studia I stopnia - najpierw na kierunku A, których nie kończy, następnie rozpoczyna studia I stopnia na kierunku B, które kończy w terminie, i dalej chce wrócić do studiów na kierunku A, nadal I stopnia, by je ukończyć. Są i takie sytuacje, jak ta, która legła u podstaw wyroku NSA - czyli student rozpoczyna studia I stopnia na kierunku A, w ich trakcie podejmuje kolejne studia I stopnia na kierunku B, co oznacza, że na 2. roku kierunku A, jest również studentem 1. roku kierunku B, kończy studia na kierunku A i za rok skończy studia na kierunku B.

Naczelny Sąd Administracyjny przypomniał w niniejszym wyroku, że istotą pomocy materialnej jest wsparcie w celu ukończenia studiów i uzyskania tytułu zawodowego. Nie jest celowe więc mnożenie dyplomów studiów tego samego stopnia. Pomoc ogranicza się do jednego tytułu zawodowego potwierdzającego ukończenie studiów I stopnia i następnie jednego tytułu zawodowego magistra. Z chwilą uzyskania tytułu zawodowego na studiach I stopnia, student traci możliwość pobierania lub ubiegania się o świadczenia materialne na kolejnych studiach I stopnia. Dla NSA zwrot "jeżeli ponownie podejmuje studia pierwszego stopnia" obejmuje nie tylko przypadki rozpoczęcia studiów I stopnia na nowym kierunku po ukończeniu poprzednich i uzyskaniu tytułu zawodowego, ale także ich kontynuację na kierunkach już rozpoczętych przed otrzymaniem tytułu zawodowego kończącego studia I stopnia.

NSA wskazał również, że nie ma znaczenia, iż skarżąc odbywał studia w ramach indywidualnych studiów międzydziedzinowych

(Międzyobszarowe Indywidualne Studia Humanistyczno-Społeczne). Skarżący bowiem ubiegał się o stypendium na konkretnym kierunku, realizowanym w ramach tych studiów. NSA przypominał, że indywidualne studia międzydziedzinowe są sposobem organizacji studiów, umożliwiającymi uzyskanie nawet kilku dyplomów ukończenia studiów, to jednak pomoc stypendialna, w tym stypendium rektora, łączy się z konkretnym kierunkiem studiów.

Natomiast, co szczególnie ważne, w ocenie NSA należało podzielić zarzut naruszenia art. 156 § 1 pkt 2 KPA. NSA przypominał, że o rażącym naruszeniu prawa można mówić, gdy wystąpią łącznie trzy przesłanki: 1) oczywistość naruszenia prawa; 2) charakter naruszonego prawa i 3) skutki gospodarcze i społeczne, wywołane decyzją. Skoro jednak zarówno organ, jak i WSA, a dalej NSA, co wynika wprost z uzasadnienia wyroku NSA, podejmowały zabiegi związane z wykładnią prawa, to nie można przyjąć, że przepis jest jasny, a tym samym stwierdzenie nieważności decyzji, z powołaniem na przesłankę rażącego naruszenia prawa był niedopuszczalny.

NSA zwrócił również uwagę na jeszcze jedną kwestię. Otóż decyzję w przedmiocie stwierdzenia nieważności wydała Odwoławcza Komisja Stypendialna, w ramach II instancji Prorektor. W ocenie NSA nie wynikała jednoznacznie kompetencja do ich wydania. Natomiast NSA zasygnalizował, że skoro wada dotyczyła decyzji organu kolegialnego, jakim jest komisja stypendialna, to należało rozważyć zastosowanie trybu związanego z nadzorem rektora, o którym mowa w art. 86 ust. 4 PSWiN.

Skoro więc uchylono zaskarżony wyrok WSA w Lublinie, a także zaskarżone decyzje: OKS i Prorektora, to sprawa wraca na uczelnię. Czytelników zachęcam do zapoznania się z uzasadnieniem wyroku NSA. Natomiast chciałbym jeszcze raz zwrócić uwagę na kilka kwestii.

Po pierwsze, pozornie może dziwić ten wyrok, bowiem oczywiste jest, że osoba, która ukończyła studia, nie powinna otrzymać pomocy materialnej. Jest wiele orzeczeń, z których wynika, że organ prawidłowo zastosował nieważność decyzji w stosunku do osoby, która zataiła, że posiada tytuł zawodowy magistra. Trzeba jednak zaznaczyć, że magister to oczywista oczywistość. Tutaj zaś chodziło o osobę, która ukończyła studia I stopnia i można różnić się co do wykładni sformułowania "ponownie podejmuje", nawet jeśli jedna z opcji jest błędna. Tak zresztą było w niniejszej sprawie, bowiem student nie przeszedł podstawowego schematu, tzn. nie ukończył najpierw pierwszych studiów, by następnie rozpocząć kolejne i je ukończyć. W sprawie mieliśmy do czynienia ze studentem, który w pewnym roku akademickim odbywał studia na dwóch kierunkach. Słusznie NSA uznał, że uzyskanie tytułu zawodowego licencjata zamyka drogę do stypendium rektora na innym kierunku, ale skoro postępowanie dotyczyło stwierdzenia nieważności to należało oceniać dopuszczalność zastosowania tego trybu. W ocenie NSA organ dokonał błędnego wyboru trybu nadzwyczajnego, co zresztą zdarza się często. Więc wyrok NSA nie może dziwić.

Po drugie, jeszcze o tym sformułowaniu "ponownie podejmuje". Skoro brak jest definicji legalnej tego ograniczenia, to niezbędne jest odwołanie do znaczenia powszechnego, którego należy szukać w słowniku języka polskiego. Warto sięgnąć do [Wielkiego Słownika Języka Polskiego](#), zgodnie z którym "ponownie" oznacza "znowu" -> "to czym mowa, zdarza się kolejny raz". I można postawić pytanie, czy pomoc ta nie przysługuje tylko i wyłącznie wtedy, gdy student rozpoczyna konkretne, te same studia, kolejny raz, czy chodzi o jakiekolwiek studia tego samego stopnia. Wykładnia językowa prowadzi do wniosku, że chodzi o podjęcie kolejny raz studiów, chociaż nie muszą one być tymi samymi, konkretnymi, już uprzednio rozpoczętymi. Z "podjęciem" zresztą łączy się "wznowienie po przerwie czynności, którą się wcześniej wykonywało", co należy tłumaczyć, jaki podjęcie studiów, nie pierwszy raz w życiu, skoro osoba już studiowała. Takie stanowisko ma potwierdzenie w wyroku NSA, który przypominał o celu pomocy materialnej konkretyzując, że zasadą jest to, że pomoc przysługuje na studiach I stopnia, by uzyskać tytuł zawodowy licencjata, a następnie na studiach II stopnia albo jednolitych magisterskich, które prowadzą do uzyskania tytułu zawodowego magistra. Nie ma interesu podatnik, by kształcić osoby dosłownie zbierające dyplomy na tym samym stopniu. Trzeba pamiętać, że są to środki z budżetu państwa, które przecież są ograniczone. Pytanie, czy lepiej wspierać studenta w uzyskaniu dwóch, a nawet trzech dyplomów licencjata, czy lepiej wspierać studenta w uzyskaniu dyplomu licencjata, a następnie dyplomu magistra da odpowiedź oczywistą, że pomoc materialna, w tym stypendium rektora, powinna wspierać tego drugiego studenta.

Po trzecie, z wyroku NSA, a także z przywołanego powyżej znaczenia z odwołaniem do słownika języka polskiego i języka powszechnego, wynika, że nie ma znaczenia chronologia w podejmowaniu i kończeniu studiów I stopnia. Bez względu na to, czy student:

- a) najpierw podejmuje studia I stopnia na kierunku A i je ukończy, następnie podejmuje studia na kierunku B i je ukończy;
- b) najpierw podejmuje studia I stopnia na kierunku A, przerwie je, następnie podejmuje studia na kierunku B i je ukończy, a potem powróci na studia na kierunku A;

c) najpierw podejmuje studia I stopnia na kierunku A, następnie podejmuje studia na kierunku B, potem ukończy studia na kierunku A, i nadal studiuje na kierunku B

- zawsze uzyskanie pierwszego tytułu zawodowego licencjata będzie prowadziło do zamknięcia drogi do stypendium rektora na studiach I stopnia. Stanowisko to wzmacnia aktualnie treści art. 93 ust. 6, zgodnie z którym do okresu 12 semestrów, gdy pomoc przysługuje, nie wlicza się semestrów na kolejnych studiach pierwszego stopnia rozpoczętych lub kontynuowanych po uzyskaniu pierwszego tytułu zawodowego licencjata, inżyniera albo równorzędnego. Sformułowanie "ponownie podejmuje", o którym mowa w art. 93 ust. 3 pkt 2 (a w poprzednim stanie prawnym - w art. 93 ust. 2 pkt 2 PSWiN) odnosi się do studiów rozpoczętych i kontynuowanych. Należy w tym miejscu jednak wskazać, że treść art. 93 ust. 6 PSWiN nie oznacza, że do limitu 12 semestrów zalicza się każdy rozpoczęty semestr, ale chodzi o 12 semestrów objęcia pomocą, gdy pomoc przysługuje, i do tego okresu zalicza się rozpoczęte semestry, gdy student był objęty pomocą, również na urlopie. Zagadnienie wykładni tzw. 12 semestrów zostało omówione w [głosie krytycznej do wyroku NSA z dnia 19 kwietnia 2024 r.](#)

Po czwarte, NSA słusznie przeciął rozważania studenta, co do charakteru indywidualnych studiów międzydziedzinowych, o których mowa w art. 59 PSWiN. Lektura zarzutów skarżącego nasuwała wniosek, że w ocenie studenta ukończenie takich studiów nie następuje z chwilą uzyskania tytułu zawodowego licencjata na danym kierunku. NSA prawidłowo przypomniał, że pomoc materialna, w tym zwłaszcza stypendium rektora łączy się konkretnie z jednym kierunkiem, co wynika zresztą z treści art. 91 PSWiN. Dodatkowo, przepis art. 93 ust. 3 pkt 2 wyraźnie stanowi, że pomoc nie przysługuje studentowi posiadającemu tytuł zawodowy licencjata. Nie ma więc znaczenia fakt dalszego studiowania.

Po piąte, jeszcze o trybie stwierdzenia nieważności i właściwości organów. Zgodnie z art. 157

§ 1 KPA, właściwym do stwierdzenia nieważności decyzji w przypadkach wymienionych w art. 156 jest organ wyższego stopnia, a gdy decyzja wydana została przez ministra lub samorządowe kolegium odwoławcze - ten organ. Przypomnieć należy, że wadliwa była decyzja Komisji Stypendialnej, więc z powyższego wynikałoby, że ów tryb stwierdzenia nieważności powinien być wszczęty przez Odwoławczą Komisję Stypendialną. W sprawie w ramach II instancji orzekał Prorektor. NSA wskazał, że z regulaminu Świadczeń dla studentów wynika, że Odwoławcza Komisja Stypendialna jest właściwa w zakresie rozpatrywania odwołań od decyzji Komisji Stypendialnej, zaś w dalszej części regulaminu powtórzono regulację art. 86 ust. 4 PSWiN, odnoszącą się do nadzoru rektora nad działalnością organów kolegialnych, jakimi są komisje stypendialne, w tym również odwoławcza komisja stypendialna. Już z powyższego wynika, że system organów może być różny, ale nietrudno o pułapki. Regułą jest bowiem, że pomoc przyznaje rektor, który może upoważnić pracownika uczelni do wydawania decyzji w tych sprawach. Często jednak rektor przekazuje kompetencje do wydawania decyzji organom kolegialnym, tj. komisji stypendialnej i odwoławczej komisji stypendialnej. I tutaj mamy kolejną rąfę - bo jeśli właściwym do stwierdzenia nieważności byłby organ wyższego stopnia, czyli Odwoławcza Komisja Stypendialna to co z odwołaniem od tej decyzji stwierdzającej nieważność? Czy trzeba powołać *ad hoc* Uczelnianą Komisję Stypendialną właściwą do rozpatrzenia takiego odwołania, czy przekazać sprawę rektorowi, albo upoważnionemu prorektorowi? Regulacje mogą być różne, każda jednak narażona na zarzut, że ów organ wykroczył poza upoważnienie. W przypadku decyzji wydanych przez organy kolegialne, jakimi są komisje stypendialne, warto sięgnąć po rozwiązania najprostsze, czyli w tym wypadku po art. 86 ust. 4 PSWiN. Błędne było wywołanie przez Odwoławczą Komisję Odwoławczą postępowania w przedmiocie stwierdzenia nieważności decyzji Komisji Stypendialnej, skoro to rektor powinien skorzystać z trybu nadzoru.

Wyrok NSA jest niewątpliwie słuszny, bowiem przypomina, że tryb nadzwyczajny stwierdzenia nieważności decyzji nie jest trzecią instancją, a jego zastosowanie wymaga dosłownie chirurgicznej precyzji. O ile bowiem organy miały rację co do rozumienia sformułowania "ponownie podejmuje", z czym zgodził się NSA, to jednak błędnie zastosowały procedurę stwierdzenia nieważności.

Aktualna **oferta szkoleń z zakresu pomocy materialnej dla studentów** dostępna jest na stronie Instytutu Prawa Szkolnictwa Wyższego i Nauki w zakładce: **Webinary**.

W Toruniu w dniach **20-21 października 2025 r.** odbędzie się **stacjonarne szkolenie pt. Pomoc materialna dla studentów - przyznawanie Świadczeń i wydawanie decyzji**. Szczegóły wkrótce!